

Paměti jsou oblíbeným editorským i čtenářským žánrem a je skoro s podivem, že se ještě najdou takové, které by byly zásadním přínosem a zároveň nebyly vydány. Deficit desítky let trvajícího psaní do šuplíku byl od devadesátých let minulého století vyrovnáván impozantním tempem. I přesto se najdou starší memoárové texty, které na své vydání dosud čekají. Mezi takové bylo možno až do nedávna počítat paměti „posledního mladočecha“, exilového vůdce národní demokracie, novináře Rudolfa Kopeckého (1893–1981). Rozsáhlé paměti vydalo berounské nakladatelství Machart, ediční práce se ujal Martin Nekola, který se československému exilu, obzvláště pounořovému, věnuje dlouhodobě a všestranně.

Nekola je popularizátorem osobnosti Rudolfa Kopeckého, nejvýstižněji ve studii *Kramářovy opuštěné děti. Československá strana národně demokratická v exilu*,¹ ale i na jiných fórech. On sám vyzdvihuje zásluhy historika Jana Cholínského z Ústavu pro studium totalitních režimů na rekonstrukci Kopeckého životní putě. S Kopeckého texty ovšem pracovali již bezmála před 20 lety například i autoři stěžejní monografie k tématu protibenešovské opozice v exilu (jedna z položek podtitulu této edice) Jan Kuklík a Jan Němeček.²

Důvodů, proč dosud nedošlo k vydání Kopeckého pamětí, je hned několik. Předně, nejedná se o osobnost prvního významu, byť byl celoživotně mocným a vlivným nablízku, a mnohdy i ve středu dění. Dalším důvodem může být i to, že jeho světový názor v mnoha ohledech nezapadá do klasických šablon, jaké bychom očekávali od tvůrce úspěšných pamětí, zpestří, do jisté míry alternuje, ale není pilířem. Mimo historickou obec tím jejich atraktivita klesá, neboť zdaleka ne každý ocení a docení diverzitu svědectví. Problémem je i rozsah a uložení originálního textu. Kopecký psal paměti posledních 20 let svého předlouhého života, celkem se mu rozrostly na 2 350 stran strojopisu a 454 kapitol (jejich kompletní seznam je uveden v příloze edice).³ Z nich byla vybrána pro editování jen ta část, která přináší originální a dosud nepublikovaná svědectví. Vypuštěny byly pasáže obecně popisující dobu, což editor uvádí podrobně v Předmluvě. Paměti byly rozmnoženy do několika kopií, které byly umístěny vedle univerzitního archivu v Nebrasce také do Archivu Čechů a Slováků v zahraničí v Regensteinově knihovně University of Chicago, dále byly studijně přístupné v Londýně, kde žila Kopeckého rodina, a po roce 1989 se jejich text dostal rovněž do Československa.⁴ Z jakých zdrojů pochází podklad edice, není explicitně

---

1 Martin NEKOLA, *Kramářovy opuštěné děti. Československá strana národně demokratická v exilu*, Securitas imperii 26, 2015, s. 84–103.

2 Jan KUKLÍK — Jan NĚMEČEK, *Proti Benešovi! Česká a slovenská protibenešovská opozice v Londýně 1939–1945*, Praha 2004.

3 Je zachována Kopeckého pozůstalost, ta se nachází v Czech Heritage Collections v Archives & Special Collections, University of Nebraska v Lincolnu a čítá 17 krabic. Vedle toho jsou zachovány i jinde další kolekce Kopeckého materiálů.

4 Nyní jsou přístupné ve Vojenském historickém archivu v Praze, v soukromém Muzeu českého a slovenského exilu v Brně a v pražské Libri prohibiti, kde proběhla jejich digitalizace.

jasné. Každopádně jediná žijící dcera⁵ Rudolfa Kopeckého dala souhlas k edici i ve vyselektované podobě.

Získat nakladatele pro takový ediční počín není nic jednoduchého. Je třeba vysoce ocenit nakladatelství Machart, že se odhodlalo ujmout vydání. Bez entuziasmu a dobré vůle by něco takového nebylo představitelné. Je velmi sympatické, že se další mimopražské soukromé nakladatelství řadí k těm, která vydávají cenné prameny a svědectví pro historiky i zorientované zájemce o dějiny 20. století.

Pokud se týká edičního zpracování, pak byla odvedena velká práce. Martin Nekola je jeden z největších znalců především pouónorového exilu, přehled jeho dosavadní publikační činnosti je impozantní. Bylo jistě velmi těžkým úkolem vybrat části rukopisu, které budou publikovány, mnohdy došlo k zásahu i do integrity jednotlivých kapitol, aniž by to bylo na první pohled zřejmé. Text prošel transkripcí do moderní češtiny. Zároveň se však domnívám, že paměti takového obsahu a takové osobnosti, jakou byl Rudolf Kopecký, si zasloužily výrazně důkladnější editorskou péči. Poznámkový aparát se skládá téměř výhradně z medailonů v textu zmiňovaných osobností i s fotografií. Na to konto závěrečný rejstřík, který zahrnuje všechny osobnosti, postrádá jejich alespoň základní identifikaci. Vedle medailonů je poznámek v celé objemné knize opravdu poskrovnu, přestože zdaleka ne vše, o čem Kopeccký píše, můžeme brát bez vysvětlení či bez korekce. Důkladněji opoznámkovány jsou pouze ty kapitoly, které pojednávají o svobodném zednářství, autorem těchto poznámek je ovšem jazykový redaktor celé edice Jan Sušer. Tento skromný aparát tak ponechává v textu i vyložené věcné chyby, a to bez jakéhokoliv zásahu editora.⁶ Rudolf Kopeccký psal paměti s odstupem desítek let od událostí a v exilu, i to může být důvodem, proč se to v jeho pamětech přesnými daty a daty vůbec zrovna nehemží. I to by měl být prostor pro editora, neboť čtenář bez pomoci mnohdy poněkud tápe.

Paměti Rudolfa Kopecckého jsou ovšem samy o sobě pozoruhodným zdrojem informací a také postojů. Autora je velmi obtížné nějak jednoduše zaškatulkovat. V úvodu Kopeccký přemítá nad svým sociálním původem a stavovským zařazením, nad svou identitou a zdrojem svých postojů. Vzpomínky psal v exilu, po zápasech o vedení exilové národní demokracie,⁷ je považován za „posledního mladočecha“, a patrně i proto se snaží urputně dokázat svou fatální příslušnost ke středostavovskému hodnoto-

5 Eva Kaufmann (nar. 1925), žijící ve Velké Británii, přežila jak sestru Jarmilu (1921–1996), tak bratra Vladimíra (1929–2002). Všichni byli bezdětní.

6 Jako ilustrační příklad můžeme uvést např. Kopecckého poměrně obšírné vzpomínání na historku, již vypráví Hugo Vavrečka a týká se rumunského krále Carola. Historka je předkládána jako vyprávění československého vyslance v Bukurešti a v tom je její pointa. Problém je ovšem v tom, že Vavrečka nikdy vyslancem v Rumunsku nebyl. Dále Kopeccký tvrdí, že Vavrečka byl z vyslaneckého postu zavolán v mnichovské krizi do Prahy, aby zřídil ministerstvo propagandy. Vavrečka však působil v diplomatických službách pouze do začátku třicátých let, poté byl jedním z ředitelů firmy Baťa. V jeho medailonu se sice dočteme, kde vyslancem byl a že pracoval pro Baťu, ale bez jakékoli souvztažnosti k textu. Tento přístup nepovažuji od editora za optimální (s. 235nn.).

7 Především se synem Aloise Rašína Miroslavem, který disponoval pro toto vůdcovství celkově větším symbolickým kapitálem.

vému světu, mladočešství, českému národu i národní demokracii a vzdát hold *Národním listům*. Národní demokracie a dříve mladočeši představují podle něj zdravé jádro národa, slušné, pracovitě lidi. Říká, že do této strany se člověk narodí. V tomto tvrzení je obsažena velká pravda a je ovšem třeba zdůraznit i to, že první republika nedávala i přes velké spektrum politických stran městskému středostavovskému nesocialistickému a neklerikálnímu člověku možnost zakotvit politicky jinde. Kopeckého sebedefinice zní prostě a přesvědčivě, není to však jednoduché tak, jak by se mohlo na první pohled zdát. Rudolf Kopecný se totiž jmenoval vlastním jménem Kauders a pocházel z židovské rodiny. Jeho příbuzní, včetně těch nejbližších, nepřežili holocaust. Jistě pozoruhodné i z pohledu výpovědní hodnoty, stylizování pamětí a vzpomínkové kultury vůbec je to, že Kopecný s tímto motivem téměř nepracuje. Přitom se mi tento fakt jeví jako extrémně důležitý pro jeho životní osudy a rozhodování. Pokud budeme pracovat s tímto identitotvorným prvkem, daleko lépe pochopíme, proč měl mladočesky hodnotově ukotvený člověk tak výraznou aktivitu ve Volné myšlence, proč národní demokrat tělem a duší pracoval řadu let pro vyloženě prohradní periodika,⁸ proč místo regulérního zednářství volil řetězec Most, proč již za druhé republiky uvažoval o odchodu do exilu a proč bylo obtížné být ztělesněním mladočešství (národní demokracie) v exilu. Kopecný o tom mlčí. Čtenář by však měl vědět proč.

Kopecný podává na mnoha místech velmi subjektivní a příkré svědectví. V tom připomíná například kultovní zahořklé paměti Václava Černého.⁹ Očividně nepatřil k těm, kteří v podzimu života došli k nadhledu a smíření. Bylo to asi způsobeno nejen jeho povahou, ale i životem v exilové realitě. O to víc jsou jeho názory cenné. Na druhou stranu je namístě ostražitost: nekompromisní příkrost úsudku, jevící se mnohdy jako drzost či neslušnost, může být velmi manipulativní.

Kopecný vzpomíná na různé novinové redakce, kterými prošel, na řadu osobností, na poměry v tisku obecně, dále na různé spolky a společnosti, vedle národní demokracie především na Volnou myšlenku, jejímž byl předním činovníkem, a na svobodné zednářství. Spolu s Kopecným můžeme sledovat volnomyšlenkářské lóže Svazu u vycházejícího slunce, lóže Most, Dílnu lidskosti a nakonec i Velkou Lóži Lesing a Národní Velkou lóži československou, ve které povětšinou předchází uvedené nakonec z důvodu existenčního ohrožení skončily.¹⁰ Kopecného očima vidíme svět naruby. Tradice, kterou se pyšní svobodné zednářství, je dehonestována, naopak je vyzdvížena alternativa, která byla jeho volbou či údělem a... nevyhrála. A tak je to i s jinými jeho životními boji, včetně exilu druhoválečného a poválečného. Kopecný se nebál jít proti proudu, ale těžko snášel, že proud se valil jinudy. V exilu se přidal ke Lvu Prchalovi a vystupoval proti Edvardu Benešovi, jehož byl dlouhodobě velkým kritikem. Zároveň však byl rád, když dostal místo nejprve v Ústředním výboru Syndikátu novinářů v zahraničí a později v exilovém ministerstvu obchodu, živností a průmyslu, kde mu šéfovali sociálně demokratičtí ministři. Dokonce připustil, že exilové

8 Rudolf Kopecný má své heslo již v *Masarykově slovníku naučném*, díl IV, Praha 1929, s. 88. Tehdy mu bylo 36 let. Jeho vlastní jméno zde není zmiňováno, je představován jako novinář (*Tribuna*, *Čas*, *Národní osvobození*) a volnomyšlenkář.

9 Václav ČERNÝ, *Paměti I-III*, Brno 1992-1994.

10 Podrobně Jana ČECHUROVÁ, *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*, Praha 2002.

státní zřízení za mnoho nestálo, ale o československé občany v zahraničí se vlastně dobře staralo.¹¹ Pro Kopeckého styl vyjadřování je typické, že svůj osobní názor vydává za mínění širší skupiny, aniž by ji blíže definoval.

Paměti Rudolfa Kopeckého jsou pozoruhodným svěděním, které doplňuje informace napříč desetiletími, ale především nabízí alternativu k mainstreamovým výkladům naší minulosti. Zprava i zleva.

Jana Čechurová

Radek OCELÁK, *Reemigranti. Minulost sedmihradských Slováků a jejich poválečný příchod z Rumunska do ČSR, Rýmařov, vydal vlastním nákladem Radek Ocelák, 2018, 329 s., ISBN 978-80-907333-0-5*

Reemigrace a reemigranti po druhé světové válce jsou již etablovanými tématy jak mezi etnografy, tak mezi historiky. Studován je jednak samotný proces reemigrace (například díla prof. Jaroslava Vaculíka), jednak uchovávání zvyklostí a začleňování navrátilivších se krajanů do československé společnosti (výzkumy Heleny Noskové a dalších). Do tohoto okruhu můžeme zařadit i díla o životě krajanů před návratem do Československa, jejichž sepsání je často podporováno těmi, kteří mají mezi krajany své kořeny. Sem spadá i recenzovaná kniha — sám autor přiznává, že jeho osobní zájem podnítila rodinná historie a dlouhodobé zkušenosti s prací v oblasti genealogie rumunských Slováků. Právě těch se kniha týká, soustředí se dokonce pouze na jednu jejich skupinu — Slováky z oblasti sedmihradského Rudohoří. Na začátku je třeba předeslat (o totéž se v úvodu snaží i autor), že název je v tomto ohledu matoucí a kniha prakticky není o reemigrantech — tedy o životě lidí, kteří přesídlili do Československa ze své krajaňské komunity, a o jejich životě v nové vlasti. Naopak, sleduje vybranou skupinu mezi reemigranty v původním domově; proto by se snad mělo více upozornit na to, že se jedná o historii krajanů, jejichž část následně přibyla do Československa.

Kniha je rozčleněna do čtyř celků, ve kterých se autor dle svých slov „pokouší v relativní úplnosti pojednat o něčem, co dosud nikdy takto v celku popsáno nebylo“ (s. xii), konkrétně o skupině sedmihradských Slováků. Vybral si tedy poměrně úzkou skupinu krajanů, na které chce v knize nahlédnout pohledem nových pramenů a rovněž vyzdvihnout přítomnost těchto krajanů v již četné odborné i vzpomínkové literatuře. První část knihy přenese čtenáře do reemigračního transportu směřujícího do Československa, seznamuje s těžkostmi po příjezdu krajanů i při začleňování do společnosti. V části druhé je hlavním tématem kolonizace, tedy rozbor původu obyvatel, příchod Slováků na nové území na konci 18. i v první polovině 19. století a vývoj jimi obývaných sedmihradských osad. Prakticky polovinu knihy pokrývá třetí celek, souborně nazvaný „Témata“, v rámci nichž jsou popisovány aspekty života krajanů — každodennost (rodina, oděv), mentalita (vzdělání, víra), hospodářství (sklářny) a další. Kratší závěrečná část stručně seznamuje s organizací poválečné

11 Rudolf Kopecký dostal do exilu i manželku a všechny tři své děti.